

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvu Ljubljana.

Vse spise, v oceni poslane knjige itd. ie pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100 — K, za naročnike v inozemstvu 140 — K letno. Posamezna številka po K 2.—

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštneine 3e 50 K

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat 2 K — vin. dvakrat 1 — 50. Za nadaljnja uvrčenja od petit-vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništvu UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./1

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama tije so proste poštneine

I. drž. skupščina jugoslovanskega učiteljstva v Zagrebu.

Zborovanje delegatov Udruženja Jugoslovanskega Učiteljstva.

Zagreb, 9. nov. 1921.

Kraljevski Zagreb je zbral 8. in 9. t. m. v svojih zidinah zastopnike celokupnega jugoslovanskega učiteljstva, ki so prihiteli z vseh strani naše domovine na prvo državno skupščino UJU.

Vsakovrstni so vtiski, ki smo jih dobili na zborovanju. V duši vstajajo slike teh pomembnih dni.

Prvo, kar je opaziti v Zagrebu, je taja navlaka, ki kazi lepo lice metropole hrvatske. Stopajoč po njenih prostornih ulicah in po lepih trgih, zreš na levi in na desni vrsto židovskih imen. Goldschmied, Altstuhli, Eisensteini, Steinerji, Mondl in Sonnenscheini in vrsta podobnih imen priča o infiltraciji zagrebskega gospodarskega življenja s potomci Abrahamovimi.

Sijajne izložbe, blek in trgovska vsiljivost — združena s pretirano dragi- njo, nesolidno postrežbo in maloverd- nostjo blaga to so znaki trgovine raznih Samuelov, Škoda, da je Zagreb poln teh pojav, ki brezobzirno izkoriščajo sedanjí položaj in odirajo seljaka in meščana.

Isto je z restavracijami, hoteli in kavarnami. Oglušujoči hrup, drenj, ner- vovno hlastanje za dobičkom, nebroj poklonov, a vse tako zabeljeno in zasoljeno — seveda za žep. Velikomestno je vrve- nje po ulicah in po javnih prostorih — a velikomestna ni postrežba.

Seveda je vse to v znamenju čistega Hrvatsva — povsod le hrvatsko, pravi hrvatski mentalitet. Ie v cenah in v hla- stanju po denarju pa vlada tudi med njimi ljubezen do dinarjev — zametova- nje kron. Proforma so pisane cene v kronah.

V tramvaju razlaga Dalmatince iz dosedaj zasedenega ozemlja jugosloven- sko misel. Dokazuje škodljivost hrvatskega separatizma. Zagrebčani pa poslu- šajo. — v njih očeh je »avstrijakant«, je scdaj — policaj-demokrat. **Preko neza- sišane unike zasuznjenih bratov pod Ita- lijo gre njih mrznja do Beograda, do Srb- stva, do hegemonije, ki se je boje.** Jug- slovenstvo jim je le oblika hegemonije tujcev — Slovencev in Srbov, — nad katerimi se čutijo visoko vzvišeni. Pre- žeti fraz, Slobodnega Doma, Hrvata, Ob- zorovih blodenj in neorijentiranosti osta- lih zastopnikov tiska, ne vidijo niti ko- raka v bodočnost.

Svobodni v zabavljanju, odirani po židih, opajani po godbi nebrojnih koncer- tov in zabav, gledajo le proti Beogradu — v strahu.

Domaćih krvososov ne vidijo in ne občutijo njih vbodov.

Preteklost jim je simbol, njej žive in ob spominih nanjo oddajajo svojo zemljo tujcu — Židu — Nemcu.

Kamor te zanese noga v širokih uli- cah, ponosnega srca, z medene Hrvat- ske, povsod srečuješ nemščino.

Po kavarnah srečuješ temne ele- mente italijanskega izvora, ki so v žival- skih kupčijskih razgovorih z domaćimi prekupčevalci.

Neprijetno dirne človeka »švabščina« v hotelih, mučno mu je v restavracijah, v brokrel bi usodo, ozirajoč se po kavar-

nah, kjer šepetajo in tudi glasno govore nežna usteca, kakor tudi brkati in trebu- šasti verižniki v blaženi nemščini. Kam izginjaš hrvatsvo?

Si se li zateklo v Slavensko knji- žaro — St. in M. Radića, kamor hodijo se, jaki na božjo poč?

Tudi tje sem vstopil in nakupil ne- kaj spominov. Toda ne! Tudi tu te ni — tudi od tu si šlo čisto idealno hrvatsvo. Z nenavadno pozornostjo pregledujejo v plačilo podajane dinarje in izbirajo le ne- sporno — prave, cdklanjajoč sumljivega.

Ubogo hrvatsko ljudstvo. Romaš va- njo, zreš v mrtve črke programa, ki te opaja s svojo neumrljivostjo. V kratko- vidnih očeh mu poigrava izraz zadovolj- stva. Ideje čarajo v blagajno znatne kup- čke vrednostnega papirja, za nami pa notop. Demagoških fraz ne zmanjka tako kmalu in še vedno so odprta kaka vrataca za vsako eventualnost. Na Golgotu žene- jo hrvatsko seljaško ljudstvo demagoški voditelji in židje. Priganjači so jim vse politične stranke, ki niso zmožne dvigniti pogleda iz politične mlakuže, ki izdajajoč najlepša gesla, mislijo le na posameznike, le na trenutno korist posameznih sku- pin, brez ozira na splošnost.

Svečani so bili momenti v sabornici, a živo nasprotje duhu in idejam, ki so tam vladale, je bil pohod po stolnem me- stu banovine.

Gorje Ti — hrvatski narod, če bi bil tako korumpiran, tako gnjil, kakor je Tvoje središče!

Pobeljen grob — ves v hrvatskih barvah — v notranjosti tuj, gnil, uničen. Čas je, da se dvigneš in otreseš raz sebe moro, ki te tlači, da poženeš prave tujce in izkoriščevalce preko svojih mej in po- staneš po duhu in vschni, po vnanjosti in notranjosti res hrvatski, v okvirju ju- goslovenske narodne in državne edinosti.

Če upoštevamo te razmere, znamo tembolj ceniti hrvatsko učiteljstvo, ki nas je sprejelo v kraljevskem Zagrebu, kajti to učiteljstvo se je dvignilo proti vsemu javnemu mnenju in proti vlada- joćim razmeram ter je visoko dvignilo prapor edinstva in državne misli.

Večina hrvatskega učiteljstva je ob- vladala situacijo domaćih razmer in se ni dala omamiti od domaćega javnega mnenja, temveč je odločno s Sokolstvom vred postala nositelj državne misli in edinstvene ideje.

Bratsko nas je to učiteljstvo spre- jelo in bratsko smo se počutili med nji- mi! Živ kontrast so odsevi njihovih duš in njihovih src napram vtiskom, ki se nudijo človeku na vnanjem licu tamoš- njega življenja. In žar teh src in teh duš nam je porok, da bo nova generacija, vzgojena od njih, dala tudi novo lice vna- njemu življenju metropoli Hrvatske — našemu Zagrebu.

Simpatični pozdravi časopisja.

Zagrebski časopisi so jako tople po- zdravili jugoslovansko učiteljstvo. »No- vosti« pišejo:

Proces našega fizičnega ujedinjenja se je izvršil pred duševnim. Zato smo

stopili mi vsi v novo državo z grehi na- ših očetov, z bolno dušo po tujinskem mučenju, in vzlic svojemu stoicizmu ni- smo še mogli zatreti v sebi te naše bo- lezní ter izčistiti iz sebe onega strupa, ki ga nam je skozi stoletjavbrizgaval tuji- nec. Odtod prihajajo vse zmože in bo- lestne krize, ki jih preživljamo; odtod prihajajo nerazumevanj, in mrznje, da današnja generacija ni sposobna visoko dvigniti nad vse misli ene države in ene- ga naroda. Zato naše osvobojenje in uje- dinjenje ni dovršeno, a se nadaljuje. Celo najvećji verniki čutijo v sebi premalo sposobnosti, da bi že sedaj dovršili to veliko narodno delo. Edina nam je nada in tolažba v generaciji, ki še prihaja in ki ji ne bo treba več preboleti in pozab- ljati, ker bo čista vseh grdih predsodkov in grehov prošlosti. A to generacijo imajo odgojiti naši učitelji, ki jim je pover- jena naša deca v najzgodnejši mladosti. Naši učitelji imajo nadaljevati delo naših junakov, da dovrše delo ujedinjenja in osvobojenja. Ker nobena sila orožja ne more osvoboditi onega, ki je duševni rob, rob lastne nevednosti in temnih pred- sodkov. Naši učitelji so boritelji in stva- ritelji. In kot taki se morajo zjediniti v čvrsti falangi, v moćni organizaciji. Zato so došli v Zagreb.

»Riječ« piše: »Jugoslovansko učitel- jstvo ima po izvedenem ujedinjenju v prošlem letu, sedaj svojo I. drž. skupšći- no, da razpravlja o stanovskih vpraša- njih in o vprašanju organizacije narodnih šol. Ni dolgo, kar je bila v Zagrebu prva skupščina profesorskega Udruženja. Vrlo nam je drago, da te strokovne skupine prirejajo svoje prve skupščine v Zagre- bu, kjer je šolstvo razmeroma najbolj razvito in kjer je misel kulturnega edin- stva našla svoje najjaćje začetnike in predstavnike Psihoza, ki je zavladala v jednom delu hrvatskega naroda, bo ob- vladana sedaj, ko smo zjedinjeni v jedni državi, obvladalo jo bo jedinstveno kul- turno delo in narodno spajanje, ki bo one- mogoćilo tudi protivne organizacije, ki so se izcimile iz nezdrave politične koncep- cije. Ni pa to prizadelo večine hrvatske- ga učiteljstva in profesorjev, ki so se str- nili v jedinstveno organizacijo s srbskimi in hrvatskimi tovariši, da ustvarijo jedno narodno dušo z idejo enega naroda, in da se v eni organizaciji potezajo za svoje stanovske interese. Tako oni izpopolnju- jejo delo Strossmayerja, Raćkega, Pre- radovića, Filipovića, Trstenjaka i. dr. V svojem plemenitem čustvovanju podajajo roko tudi onim svojim kolegom, ki so še žrtve politične demagogije. Pozdravlja- mo iz srca naše kulturne delavce na skupščini v Zagrebu, želeći jim najboljši uspeh pri njihovem delu v pogledu naše edinstvene narodne vzgoje, v pogledu zaščite njihovih stanovskih interesov, za katere je država vedno kazala veliko skrb. Ujedinjeni v moćno organizacijo bodo lahko uveljavili svoja stališća pri vzgoji naroda in izboljšali svoje stanje. Njihove skupščine bodo postale upravne skupščine, ki bodo odločevale o upravi izobrazbe. Naj bo blagoslovljeno njihovo delo na srećo ujedinjene domovine!«

Svećana Sokolska akademija.

Na predvečer zborovanja je priredil Sokol v Zagrebu na čast jugoslovanske- mu učiteljstvu v Sokolskem domu v Bo- govíćevi ulici št. 7 sokolsko akademijo.

Mala dvorana je bila že ob 8. uri na- bito polna, da so se morali gostje celo vraćati. Dvorana je bila svećano oki- čana in na pročelju je blestel velik tra- parent, z napisom: »Živeli narodni p. svetlitelji!«

Akademijo je otvoril prof. Urbany, podstarosta Sokola I., ki je povdarjal v stojem govoru vzajemni smoter sokol- stva in učiteljstva.

Akademijo sta posetila v imenu vla- de poverjenik za prosveto dr. Alaupović in v imenu mesta občinski funkcionar Petrik.

Telovadni del akademije je otvorila sokolska fanfara s sokolsko koraćnico, na kar je dr. Laza Popović v izčrpnem govoru podal idejo fizičnega in moralne- ga pomena v razvoju vzgoje sokolstva in povdarjal paralelo sokolskega in učitelj- skega delovanja in iste smotre obeh smeri.

Povsem nekaj novega je bil nastop zahtrebškega ruskega pevskega zbora, ki je nastopil v krasnih nošah in pel z vso dovršenostjo narodne pesmi in razne ru- ske pesmi.

Tehnični del je pokazal glavne po- teze sokolskega sistema, ki ga je v prvi vrsti, s svojimi prićetki, proizvajala de- ca od 6. leta, in ki je dosegel svojo do- vršenost z proizvajanjem vaj članstva do 24. leta. Proizvajale so se povećini proste vaje, igre in plesi, ki so imele na- men pokazati, kako bi bilo potreba tudi v šole uvesti ta sistem, kot eden naj- zdravejših.

S priprostimi igricami je pričela mladina šestih let in do štiriindvajsetega leta jo je razvil sokolski sestav tako, da je zadobila vse spretnosti za najvrato- lonnejše vaje na bradlji in drogu.

Sokolski večer je bila vredna prir- editev, kot uvod v svećano razpoloženje delavnih dni jugoslovanskega učiteljstva.

Slavnostna predstava v opernem gleda- lišću.

V torek, 8. novembra zvečer se je vršila slavnostna predstava v narodnem gledališću v Zagrebu, v čast kongresa Udruženja Jugoslovanskega učiteljstva. Dana je bila Nikolaj A. Rimskij-Korsa- kova ruska opera v štirih dejanjih s prelogom po Ostrovskem, »Snjeguroč- ka«. Gledališka predstava se je vršila kot večerni odmor po prvem dnevu dela de- legacije. Gledališće je bilo zasedeno do zadnjega kotićka. Žal, da nam prostor ne dopušća se obširneje baviti s predstavo samo. Razpoloženje učiteljstva je bilo svećano.

Ruska glasba, dobro izyežbani zbori in scenerija je vplivala z izrednimi učinki na delegate iz vseh pokrajin. Burni aplavzi so pokazali priznanje učiteljstva, ki jim je predstava nudila umetniški užitek.

ZBOROVANJE DELEGACIJE:**I. državna skupščina UJU.**

V Saborski zbornici je pričelo že pred napovedanim časom živahno vrvenje.

Udeležba.

V zbornici sami so bili kmalu zasedeni vsi sedeži, prostor se je izkazal kmalu kot premajhen in mnogo delegatov je moralo stoje prisostvovati zborovanju. Točno so se odzvali pozivu Glavnega Odbora vsi delegati. Bili so zastopani predsedniki vseh okrajnih učiteljskih društev iz države, vsi ožji sosveti poverjeništev UJU in poleg tega voljeni delegati. Zastopane so bile torej vse pokrajine naše kraljevine. Delegatov je bilo nad 800. Galerije so bile pa že prej napolnjene z učiteljstvom, ki so se udeležili skupščine kot gostje. Mnogi niso dobili več prostora. Tako se ceni število udeležencev prve državne skupščine na 2700.

Otvoritev skupščine.

8. novembra 1921. ob pol 10. otvori skupščino predsednik glavnega odbora UJU Mihajlo Jović. Pozdravlja vse učitelje iz cele lepe domovine, iz zaslužnih krajev, iz Srbije, Macedonije, Slovenije, Hrvatske in Dalmacije, iz okrožja Albanskih gora itd. V znamenju in proslavo ujedinjene domovine se spominja hrvatskih književnikov, ki so v smislu ujedinjenja delovali, posebno Strossmayerja i. dr. Ozre se v preteklost, v vojno dobo in njene posledice in slika naše delo v sedanjosti. Predsednik omenja v nadaljnjem govoru ljubezen učiteljstva napram deci in domovini, proslavlja duhovno edinstvo celokupnega naroda. Edinstvo nas veže v narodu in edinstvo nam daje vero in prepričanje, da imajo vse vere enega Boga!

Pozdravi zastopnikov vlade in korporacij.

Predsednik pozdravi kraljevega namestnika Jurja Demetreviča, poverjenika za prosveto dr. Tugomira Alaupovića, komisarja mesta Zagreba Petrika, nadzornika dr. S. Čajkovca, predsednika književno-pedagoškega zbora in Kolomanu Raca, predsednika Udruženja srednješkolskih profesorjev.

Nato so govorili in pozdravili skupščino: Kraljevi namestnik, poverjenik za prosveto, predsednik knjiž.-ped. odbora i. dr.

Radi prostora moramo opustiti priobčitev teh govorov.

Na skupščino je došlo tudi mnogo brzojavnih pozdravov, med drugimi brzojavi ministra prosvete Svetozarja Pribičevića.

Nato se je predsednik stoje spomnil kralja Petra I. — Osvoboditelja (delegati so stoje poslušali ta govor in so zaklicali trikratni. Slava — velikemu kralju!), za tem se je spomnil novega kralja, Aleksandra (skupščina je zaklicala trikratni Živijo! in je zapela naše himne Bože pravde, Lepa naša domovina in Naprej zastave slave.) Predsednik se je spomnil tudi pokojnega Davorina Trstenjaka in onih horcev, ki so padli na polju slave za jedinstvo domovine.

Z burnim odobravanjem je bil sprejet predlog predsednika, da se pošlje brzojavni pozdrav skupščine Nj. V. kralju Aleksandru in ministru prosvete Svetozarju Pribičeviću.

Volitev tajnikov in odsekov.

Izvršila se je volitev tajnikov in članov odsekov, in sicer: tajnikov 10, 3 ovetovateljice zapisnika, 8 članov v odbor za pravila, 16 članov v odbor za šolski zakon, 7 članov v odbor za poročilo glavnega odbora in 7 članov v odbor za predloge.

Odseki so imeli svoje seje v času, ko so bila zborovanja prekinjena in deloma med zborovanjem.

Zakon o narodnih šolah.

O zakonu narodnih šol je referiral tov. Mihajlo Stanojević, referent v ministru prosvete. Podal je temeljna načela novega načrta, ki bo predložen Glavnemu Prosvetnemu Svetu.

V debato je posegel Milutin Stanković, urednik »Narodne Prosvete«, ki je v temeljitem govoru, očrtal glavne smernice moderne šolske zakonodaje.

Ker prinesemo v kratkem novi načrt šolskega zakona v celoti v »Učiteljskem Tovarišu«, zato opuščamo za danes podrobno razpravo in se povrnemo k njej ob dotični priliki.

Ob 12. uri je bilo zborovanje prekinjeno do 4. ure popoldne, medtem so pa zborovali odseki.

DRUGA SEJA.**Sprememba pravil UJU.**

Sprememba pravil se je izvršila le v nebitvenih točkah in z ozirom na pomanjkljivost na srbske in druge razmere, a bistva pravil se ni taknilo in se je odgodilo na poznejši čas, ko bo izvršena že administrativna razdelitev države in izpeljana, ali vsaj definitivno predvidena šolska administracija v državi na podlagi šolske zakonodaje.

O izpremenbah pravil in predlogu Glavnega Odbora je referiral tov. Ivo Radovanović, viš. šol. nadzornik za Dalmacijo, ki je v svojem spretne in temeljitem govoru utemeljeval izpremembo.

O izpremenbi pravil se je razvila obširna debata, v katere podrobno se pa ne moremo spuščati. Izprememba se tiče §§ 4., 7., 8., 9., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 20., 21., 28., 29., 30., 31., 32., 33., a pri vseh členih le nebitvenih dopolnil in pojasnil.

Izpremembo pravil prinesemo v celoti v eni prihodnjih števil »Učiteljskega Tovariša« in se nameravamo ob tej priliki baviti obširneje z raznimi izražnimi mnenji.

Ob 6. uri zvečer je predsednik zaključil sejo in napovedal sejo za 8. uro zjutraj 9. novembra.

TRETJA SEJA.**Razprava o poročilu Glavnega Odbora UJU.**

Poročevalec o »Izveščaju« je bil tov. Dušan Andjelković. Poročal je, da je izvoljeni odbor proučil poročilo Glavnega Odbora.

Glavni Odbor je v dveh razmerah v polnem obsegu izvršil svojo nalogo. Kakor je iz poročila razvidno, je bilo glavno delo odbora v preteklem letu izpopolnitev organizacije v vseh pokrajinah naše države in strnitev vseh učiteljskih organizacij v naši kraljevini v enotno veliko stanovsko učiteljsko organizacijo. To nalogo je Glavni Odbor z malim izdelki v polni meri izvršil in deluje na to, da se oni deli, ki še niso organizirani enotno, izpopolnjuje v najkrajšem času.

Zato je Glavni Odbor izvršil tudi one izpremembe pravil, ki so bile potrebne zaradi jasnosti in katere je skupščina tudi odobrila.

Foleg organizatoričnega dela, je pa Glavni Odbor izvršil in rešil tudi druga dela in dnevna stanovsko in šolsko-politična vprašanja, ki so bila aktualna.

Debata o poročilu je bila s strani predstevstva omejena, ker je bilo še mnogo poročil na dnevnem redu, a čas je potekal zelo hitro.

V debato je posegel tov. Arg. Mihajlević, ki se je pečal v prvi vrsti s tiskom UJU: za njim so govorile še tov. Jela Ivanović, Godec in Vavra, ki so se pečale z vprašanjem izjednačenja dnevnic poročenih učiteljev.

Obširno poročilo o delu Glavnega Odbora je prinesel »Učiteljski Tovariš« v zadnji številki.

Poročilo odsaka o načrtu šolskega zakona.

Poročevalec odbora za proučitev zadnjega načrta šolskega zakona je bil tov. J. Popović, ki je prečital obširno resolucijo, katero je sestavil odbor.

Resolucija izreka v temelju kritiko o zakonu in podaja glavne smernice in temeljna načela na katerih vstraja učiteljstvo.

O tem se je razvila obširna debata, ki bi jo bilo pa brezpomembno danes navajati ter jo opustimo, dokler ne prinesemo novi načrt zakona v celoti v našem listu.

Tedaj prinesemo tudi resolucijo in dodatne predloge v celoti.

Ob 12. uri je prekinil predsednik sejo in napovedal prihodnjo sejo za 2. uro popoldne.

ČETRTA SEJA.**Predlogi učiteljskih društev državnih skupščini.**

Tov. Luka Jelenc je kot načelnik odbora za predloge poročal o deških predlogih, o katerih je razpravljali odsek in o poročevalcih, ki bodo utemeljevali posamezne predloge.

Višja pedagoška šola — fakulteta.

Najvažnejša je bila debata o predlogu glede višje pedagoške šole — fakultete. Predlog se glasi, da se višja pedagoška šola stavi v vrsto fakultete, da se razširi število ur za predmete pedagoške skupine in omogoči na njih izobrazba bodočih profesorjev učiteljskih.

V debato je najbolj posegel predlagatelj sam, M. M. Nikolić, slušatelj višje pedagoške šole v Zagrebu. Po obširni debati je obveljalo mišljenje: da je izobraževanje profesorjev za učiteljska prepuštili edmo univerzi, je pa omogočiti nadaljevanje učiteljem v to svrhu dostop na univerzo, posebno onim, ki dovrše dvoletno visoko pedagoško šolo; ta pa kot taka naj bo le za izobrazbo šolskih nadzornikov in učiteljev meščanskih šol, v nobenem slučaju pa ne usposablja za profesorje. — Pedagoška šola more pa le kot odsek univerze vršiti to nalogo.

Drugi predlogi.

T. M. Katić je prečital predloge, ki so došli skupščini, in sicer: Predlog zagrebskega poverjenišva UJU, da se temeljna vzgoja v osnovnih šolah uredi po sokolskem sestavu, kakor v srednjih šolah. Ta predlog je bil sprejet soglasno z dodatkom, da naj se pozove Narodno Skupščino, politične klube in vlado, da izda poseben zakon o telesni izobrazbi na višjih šolah za vso državo; predlog okr. učit. dr. v Novem Sadu: o izjednačenju draginjskih dnevnic; predlog o izjednačenju plače učiteljev žen. strokovnih šol v Hrvatski, Slavoniji in Medijmurju s plačo učiteljev osnovnih šol; predlog o draginjskem dodatku poročenih učiteljev v Bosni in Hercegovini; predlog, da se uredi dohodki učiteljstva meščanskih šol z ozirom na njihovo višjo usposobljenost, temu primerno; predlog glede plač šolskim nadzornikom v Hrvatski, Slavoniji, Medijmurju, ki so sedaj pri svojih dohodkih prikrajšani; štiri predlogi poverjenišva v Sarajevu: o dnevnicah poročenih učiteljev, o enotnem šolskem zakonu, o počitniškem tečaju v Sarajevu in o pozivu P. Radosavljevića v domovino; predlog, da se uredba o penziji vdov in sirot razprostre na celo državo; predlogi poverjenišva v Ljubljani, ki smo jih priobčili o poročilu v zadnji seji ožjega sosveta, natisnjeni v predzadnji števil »Učit. Tov.« in še mnogo drugih manjvažnih predlogov.

Vsi predlogi so bili z večjo ali manjšo debato sprejeti in je Glavni Odbor prevzel njih izvršitev.

Naknadni pozdravi.

Ko je bil dnevni red izčrpan, je pozdravila delegate Pattie Day Miller, delegatinja Lige rdečega križa in predstavnica američanskega naraščaja Rdečega križa. Došla je, da učiteljstvo zainteresira za vzgojo naraščaja Rdečega križa v ljudskih šolah. Govorila je angleško, a prevajala je njen govor M. Antoković. Govor angleške predstavnice je bil mestoma burno aklamiran, ker je na zdrav način bil izražen povdarek šole in vzgoje mladine.

Protest proti poročilu izvestnega časopisja.

Predsednik zagrebskega poverjenišva UJU J. Skavić je prečital članek »Hrvata«, ki trdi, da je to skupščina demokratskih učiteljev, a ne vseh učiteljev v Jugoslavije, brez oziroma na pleme in stranke. Naglašja, da se na tej skupščini nahajajo delegati vseh pokrajin, ki pripadajo raznim političnim strankam. Dokazal je, da je na zadnji glavni skupščini hrvatskega učiteljstva glasovalo 30 društev za ujedinjenje, a samo 20 proti.

Njegov govor je bil često prekinjen z burnim odobravanjem.

Zahvalil se je Glavnemu Odboru, da se je ta skupščina, na kateri se je pokazala volja in življenjska zmožnost Udruženja, vršila v Zagrebu.

Ljudje, ki pišejo v »Hrvata«, so bivši madžaroni kakor J. Oreščanin, Petrović itd., to so oni, ki so za časa madžaronske vlade imeli največji vpliv, a sedaj napadajo vse one, ki so vedno obsojali njih početje in ulogo.

Banket.

Po zaključeni skupščini, ob katere zaključku je učiteljstvo zapelo narodne himne, se je vršil na večer banket pri »Janjetu«, na katerem so govorili predsednik UJU Jović, poverjenik za prosveto Alaupović, pov. UJU v Zagrebu Skavić, polkovnik Tasovac in podpredsednik UJU Vavra.

Ali ste že pristopili kot člani (članica) k Tvornici učil in k Učiteljskemu zdraviliškemu domu?

Več nacionalne vzgoje v naše šole!

(Ouredba ministarstva prosvete kraljevine SHS, oddeljenje za osnovni pouk, z dne 18. aprila t. l. št. 16.414.)

Opazil sem, da se v mnogih šolah, bedši v osnovnih, strokovnih ali tudi v srednjih premalo ozira na vzgojo naše mladine v nacionalnem smislu. Mnogo je šol, kjer se ne podavajo naši mladini niti najvažnejše stvari iz zemljepisja in zgodovine širše naše domovine — Jugoslavije, tako da deca, ko dovrši svojo šolsko obveznost ob koncu niti ne ve najvažnejšega o naši državi oziroma domovini. Če se bo ta pouk v bodoče tako zanemarjal, bomo naše ujedinjenje s tem oslabili ter ne bomo dosegli cilja, za katerim stremimo. Skrbeti in delati moramo na to, da se naša vsa tri plemena, ki so bila dosedaj, sicer ne po svoji lastni krivdi, razdvojena, nacionalno zblizajo in spoznajo. Bila so do sedaj med seboj skoro nepoznana in to le vsled vplivov raznih tujih držav. To bi bilo danes popolnoma nasprotno z našimi narodnimi in državnimi interesi. S takim postopanjem odpiramo le vrata našim narodnim nasprotnikom, ki nam ovirajo pravilni in hitri razvoj naše mlade države in njene konsolidiranja. Moja in vseh ostalih prosvetnih delavcev, kakor tudi vseh zavednih državljanov dolžnost je, da delamo z vsemi silami in sredstvi na to, da se tako nepovoljno stanje našega nacionalnega dela popravi. Zato odrejujem, da ukrenete najenergičnejše korake za to, da se v vseh osnovnih, strokovnih in srednjih šolah prirejajo po celi naši kraljevini predavanja iz zemljepisja in zgodovine naše Jugoslavije, upoštevajoč pri tem glavno za spoznavanje naše domovine in glavne momente naše narodne preteklosti, po katerih smo dospeli do današnjega stanja. Mladini je treba predvsem obrazložiti kako se je naš skupni narod že pred 1300 leti naselil na današnjem ozemlju od Karpatov in Balkana do Alp, Jadranskega in Belega morja. Povedati ji je treba, da so naš narod ločile gore in reke, da se je vsled tega grupiral v posamezne skupine in se s tem politično in gospodarsko oslabil. Opozarjati je treba našo mladino tudi na želje in hotenje naših narodnih nasprotnikov, ki so hoteli, da bi se naš narod družil v posamezna državna, politična in kulturna središča, kakor Banat, Hrvatsko, Posavje, Dalmacijo itd. Take načrte in ideje moramo kratkoma uničiti in zadušiti, ker ne smemo pustiti, da bi nas na ta način tuja, mogoče bolj organizirana država oslabila.

A preko vseh težkoč je ostal naš narod v celoti vedno čvrst in zaveden ter zvest svoji domovini in svobodi v zaupanju v samega sebe in v veri na svojo končno zmago. Ta narod je še vedno ponosen na svojo slavno preteklost in se radi tega nikdar ne udaja pritiskom narodnega nasprotnika.

Posledica temu je, da se naš narod še vedno rad spominja na one boje in upore, s katerimi so se proslavljali hajduki, uskokci, graničarji, šajkaši in drugi, ki so se bojevali ali sami zase, ali so pa tudi drugim pomagali.

Naposled je treba tudi obrazložiti, kako se je zgodil izvanredni slučaj ko so Dahiye, to so bili turški poglavarji, postavljeni proti narodovi volji, pritiskali na oni del naroda v Šumadiji, ki se je umrl in boril za osvobodjenje in ujedinjenje celega našega naroda.

Iz te borbe je izšlo mnogo velikih junakov in rodoljubov, med katerimi se je posebno odlikoval kot vodja in vrhovni poveljnik Kara Gjorgije Petrović, katerega je narod že takrat izbral za svojega voditelja. Po dolgotrajnih in naporih bojih z mnogo močnejšim sovražnikom se je končno ustanovila, sicer z velikim pomanjkanjem in mnogimi zaprekami, mala, a odvisna kneževina Srbija. Mala, revna in od sultana odvisna kneževina Srbija pa je kljub temu kmalu rešila najvažnejša vprašanja kulturnega, gospodarskega, socialnega in vojaškega značaja. Na ta način je njen ugled raste vedno više in više, celo preko meje. Počela je nato ustvarjati tudi vezi z brati zunaj Srbije, tako da so se oni elementi, ki so se pred več stoletji odcepili, jeli zopet probujati in obračati oči k Srbiji.

A Srbija, dasi še mala in slabotna, je kljub temu ponudila vsem bratom preko meje. Poglejmo le! Knižaninovi in Jelačićevi polki so se skupno borili proti madžarskemu nasilju. Srbija in Črna gora sta pomagali tudi bokeškemu umoru, šli sta tudi v jako nevaren boj s Turki, da bi pomagali bratom v Hercegovini. V sled teh velikih uspehov postane Srbija nezavisna kraljevina in pridobi s tem še

večji ugled in vpliv pri sosednjih neosvobojenih bratih.

Leta 1912.—1913 je osvobodila Srbija v vojni s Turki južni del našega naroda in tako povečala svojo državo. Avstro-Ogrska, ki je delala cela stoletja proti našemu osvobojenju in ujedinjenju, ni čutila, kako postaja kraljevina Srbija po balkanski vojni dan za dnem močnejši jugoslovanski pijemont in središče vseli prosvetnih in rodoljubnih Srbov, Hrvatov in Slovencev. Poskušala in delala je z vsemi mogočimi silami in sredstvi, da bi ustavila razvoj naše narodne zavednosti. Vse ji je bilo sumljivo, kar je imelo narodno lice in kar je spominjalo na narodni pokret v kakoršnikoli obliki in smeri. Radi tega se je rodil v Avstriji velik pritisk in teror na Jugoslovane, poleg tega pa tudi sklenjeni napad na neodvisnost Srbije. Naposled, ko ni mogla ne s spletkami, ne z nasiljem ustaviti razvoja nacionalne zavednosti, se je odločila, da zatre pod vsakim pogojem celotno kraljevino Srbijo. In ko je že hotela izvršiti svoj peklenški načrt, zgodil se je v Sarajevu leta 1914, ravno na Vidov dan atentat, katerega žrtvi sta postali avstro-ogrski prestolonaslednik in njegova soproga. To pa je dalo seveda neposreden povod, da je Avstro-Ogrska napovedala Srbiji vojno dne 28. julija 1914.

Srbija in Črna gora sta stali takrat obojno na braniku svoje svobode in neodvisnosti. Avstro-Ogrski se je takoj pridružila Nemčija, ki ji je tudi drugače pomagala, seveda največ v svojo korist, da bi si s tem odprla pot na iztok; pristopila je tudi Turčija, ki se je hotela maščevati za poraze in izgube v balkanski vojni in nazadnje še Bolgarija, katere državniki so raje pomagali tujcu kot svojemu bratu. Cela kraljevina Srbija in ves naš narod sta bila v veliki nevarnosti. A k sreči, nismo ostali osamljeni in zapušteni. S svojim poštenim in energičnim delom smo si znali pridobiti prijatelje. Tako smo si pridobili na svojo stran v prvi vrsti bratsko Rusijo, potem njeno in našo prijateljico Francijo, dalje Belgijo, Anglijo, Portugalsko, pozneje še Italijo, Rumunijo, Grško, Japan in Združene države severne Amerike. Na ta način se je izpremenila Avstro-Ogrska vojna nasproti Srbiji v veliko svetovno vojno, ki je trajala skoro pet let in je stala velikanskih žrtev na obeh straneh.

Po obupni borbi in velikih zmagah na Ceru, Rudniku in Kosmaju je premagala Srbija močnejša sila, in sicer v trenutku, ko jo je zahrbtno in izdajalski napadla Bolgarija. A naša vojska se tega ni ustrašila. S starim kraljem Petrom in njegovim sinom Aleksandrom, prestolonaslednikom ter obenem glavnim poveljnikom cele srbske vojske, se je srbska vojska umikala z neverjetnim stradanjem in z velikimi izgubami čez neprehodne albanske gore. Kršve pa tja doli do Krfa. Tu so jo zavezniški Francozi in Angleži na novo uredili, odkoder se je podala na selunsko fronto, kjer so se skupno bojevali z našo jugoslovansko dobrovoljsko divizijo in z zavezniško vojsko ter so po kratkih bitkah na Kajmakčalami, Vetreniku in drugod prebili sovražnikovo fronto in pogladi sovražnika v divji beg. Avstro-Ogrska in njene zaveznice so izgubile vsled tega in vsled dolgotrajne vojne že skoro vso fizično in moralno moč. Naš narod pa, ko je videl, da sta naša in zavezniška vojska prebili sovražnikovo fronto in se pomikali od Soluna proti severu, je vzklikal od radosti in čutil se je zopet svobodnega. V avstro-ogrski vojski pa je nastal razsul in revolucija tlačanih narodov slovanskih. Del naše vojske, ki je bil s silo pridržan na avstro-ogrskih frontah, odreče poslušnost sovražnikovi vojski, počaka in pozdravlja skupno z našim narodom zmagonosne in dobrodošle brate iz solunske fronte, katere je vodil sam prestolonaslednik Aleksander.

Nato proglašajo pod utisi davnih želja in burnih dogodkov naši narodni predstavniki vsem našim oblastim svobodo in narodno ujedinjenje.

Povsod so pričakovali našo vojsko z venci in pozdravljali njenega vrhovnega poveljnika, kot nosilca svobode in narodnega ujedinjenja. To potrjuje službeno tudi narodna skupščina v Beogradu dne 1. decembra 1918.

Velika so to dela in svetli so to dnevi. Skoro vsi načrti in upi so bili oživitveni. Mesto posameznih držav in pokrajin imamo danes jedno skupno premoženje, skupno domovino, našo kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, svobodno od Jadrana in Triglava do Balkana in od Maribora do Geodjelija.

To je naša domovina.

Razen tega je treba na kratko pregledati meje naše države, našeti sosedne

države in narode, ki žive v njih, omeniti velikost naše države in število njenih prebivalcev ter razdelitev istih po narodnosti in veri, upoštevati glavni državotvorni narod Srbov, Hrvatov in Slovencev in druge narode v državi. Proučiti je treba še: najvažnejše gorske vrhove in grebene in njihov vpliv na razdvojenost našega naroda, kaj naj se stori, da se ta vpliv zmanjša, dalje vode, glavne reke, morje in njega važnost, bogastvo države in proizvod, glavno prometne črte in prometna sredstva, glavna mesta vseh krajev naše države s kulturnimi ustanovami, prestolnica kot središče države in sedež vladarja in cele uprave, zakonodajno edinstvo, ustava in vladarska hiša. Nj. Vel. kralj Peter I. je vnuk proslavljenega vodje prvega upora Kara Djordje in sin kneza Aleksandra Karadjordjevića. Kojen je 29. junija 1844. l. v Beogradu. Bil je oženjen s kneginjo Zorko, hčerjo pok. črnogorskega kralja Nikole. Udeležil se je kot častnik v francosko-pruski vojni leta 1870.—1871. in kot dobrovoljec-ustaša v bosansko-hercegovinskem uporu pod imenom Peter Mrkonjić 1875.—1876. leta. Za kralja Srbije je bil izvoljen 2. junija 1903. l. Kot kralj je spoštoval meščansko svobodo ter je znal izkoristiti ves nacionalni in kulturni pokret svojega naroda in je prevzel dve največji vojni, ki sta prinesli osvobojenje in ujedinjenje. V obeh vojnah je on sam sodeloval. Njegovo bivanje v strelskih jarkih in to v najkritičnejših časih, in njegov umik skozi Albanijo, ga prištevata med stare legendarne junake. Dolga in mučna leta ter hudi napori in slabosti so mu polagoma izčrpali moč. Radi tega je poveril vso skrb v kraljevini svojemu sinu in prestolonasledniku Nj. Kr. Vel. Aleksandru.

Nj. Kr. Vis. Aleksander je bil rojen 4. (17.) decembra 1889 na Cetinju. Že v začetku balkanske vojne leta 1912. je pomagal svojemu očetu opravljati razne važne posle. Od početka svetovne vojne leta 1914. pa ga zastopa v izvrševanju kraljevske oblasti. Kot glavni poveljnik cele naše vojske je delil z njo vse trpljenje vojne in težkoče mučnega umika skozi Albanijo, a se je konečno vrnil z njo v domovino kot zmagovalac in nosilec svobode in narodnega ujedinjenja.

Ta predavanja naj prirejajo učitelji zgodovinske in zemljepisne stroke na meščanskih in srednjih šolah, če je mogoče po skupinah, in sicer v času, katerega določi šolski ravnatelj po določenem programu. Kjer pa ni na razpolago za to primeren prostor, naj izvrše to isti učitelji v posameznih razredih ali v svojih urah, ali pa ure zamenjajo z drugim predmetom. Če bi imel vsled tega kdo izmed imenovanih učiteljev nadure, naj mi ravnatelj šol vpošlje pregleden izkaz v omenjenih nadurah dotičnih učiteljev in predlagajo za honoriranje istih.

V osnovni šoli naj izvrše predavanja učitelji in učiteljice same, vsak v svojem razredu. Tudi tu zamorejo predavanja izvršiti sporazumno le nekateri učitelji v vseh razredih, tako, da jim potem drugi učitelji dotične ure vrnejo. Razume se samo ob sebi, da se bodo učitelji-predavatelji potrudili v toliko, da postane to predavanje življenje s tem, da podano gradivo olepšajo, izpopolnijo in dajo duševnemu razpoloženju mladine v njenem duhu.

Minister prosvete: Pribičević I. r.

Moč — volja in alkohol.

(Dalle.)

Ako je laž tudi majhna in nepomembna, navaja in miče k ponavljanju. Pestalozzi podaja izpoved tatu pod obzalom. Prvi prestopak je bila laž in nerodnost, kar se je ponavljalo in s potencialno silo dovedlo do ropa. Laž je komodna in zato se je marsikdaj poslužimo, kar nam pa rodi vedno slabe posledice. V prejšnjih časih so zdravniki zapisovali marsikatero indiferentno praške, ki so za trenutek pomirile bolezen, spoznalo se pa je, da so vendar praški uplivali slabo na srce in na živce. Glavni vzroki za laž so: komodnost, samoljublje, strahopetnost, poželjivost in napačno razumevanje prijateljstva. Glavni boj proti uspevanju laži pri mladini, kakor tudi pri odraslemu, je pravo spoznavanje samega sebe in varovanje pred vsakim hvalisanjem in povečanjem činov. Laž je nasporna cilju, da je človek sposoben za sobitje svojim sodržavljanom in izpodbija cilj moči in obvladanje samega sebe. Foerster vidi glavni cilj vzgoje v tem, da se pobija laž in da se tembolj goji moč obvladnja samega sebe. V svoji »Jugendlehre« pravi: da živi v vsakem otroku nagon moči in mora učitelj paziti, da ne uniči to mlado moč in živo inicijativno otroka v korist zunanega takozvanega

drila. Nikakor se pa mu ne sme podajati samo primero obvladanja samega sebe v zgodovini, ker živi v drugem socialnem miljeju in še ne pozna sredstva samodiscipline. Orientirati se je treba o naravnih nagonih in interesih otroka, ako se nahajajo v njem moči, ki se dajo uporabiti za njegovo obvladanje samega sebe. To obvladanje samega sebe pa ne sme biti omejevanje prostosti, temveč življensko stopnjevanje dokaza moči. Nadalje navaja Foerster tudi da se izizira en del značaja proti drugemu. Naravna vez in naraven čut in hotenje otroka se mora spraviti v krog nadziranja otroka. Najprvo bo močnim otrokom najbolj nerazumljiva odpoved maščevanja. Tu je treba prave vzgoje samoobvlade. Hotenje gojenca ne sme biti prepoved, ampak njegovo hotenje se sme samo korigirati.

Preidem k nadaljni točki, k uspešnem boju proti alkoholu.

Vidim uspešen boj edino v tem, da vzgojimo človeka, da se obvlada sam sebe, do pravega spoznanja in da ima moč in voljo, da se tudi po svojem spoznanju zdrži. Omenil sem že, da mora biti glavni boj napram laži. Izhaja pa to že iz samega sebe, da izbojujemo tudi boj proti alkoholu, ker je ravno alkohol najboljše definicija za laž. Alkohol navidezno okrepča izmučenega človeka, ker pospeši trenutni tok krvi, zato pa vpliva škodljivo na srčno delovanje in kasnejše kroženje krvi. Kako potrebno je uporabiti v uspešnem boju proti alkoholu moč in voljo nam dokazuje Foerster s sledečimi besedami: **pijanec ve čisto gotovo, da ga pelje pot v pogubo in vendar nima moči, da se premaga. Ljudje, ki so bili pijanci, so bili povečini že od mladosti brez moči na želodec, na jezik in na čute.** Raditega pa moramo si biti svesti, da ne smemo uničiti mlado moč in živo inicijativno otroka v samo korist zunanega takozvanega drila. Dr. Gerhart Bude pravi v svoji knjigi: *Alte und neue Bahnen in der Pädagogik*: Nikoli ne pomislimo, da premočno prisiljenje k delu lahko škoduje, da je praksa za laž in za goljufije, slavohepnost in zločin. Otrok naj se ravna po vzgledu, uporabi pa naj se motiv, da se povzdiga na pomoč, da on pomaga odvajati slabosti drugih.

Odlok Viš. šol. sveta št. 3699 ima namen doseči uspešni protitež za uživanje alkohola, z ustanovo društva »Mladi junaki«. Moje skromno mnenje je, da je odlok izšel par let prezgodaj, ker še ni dozorel čas, da bi se moglo postopati po tako enostavnem sredstvu. Dokler nima vsaka šola predelana tla, dokler se ne poučarja v učnem načrtu vzgoja moči in samoobvlade, tako dolgo začrtana pot po omenjenem odloku samo škoduje in izpodrina ad hock vsak uspeh temeljitega uspešnega delovanja. V omenjeni naredbi mi posebno ne ugaja stavek: »vsak mesec je treba zapisati koliko učencev pristopi in pazi je na to, da se končno doseže število šolskih otrok sploh.« Nehote je ta stavek začrtal pot in s tem povedal, da je vsa akcija že v naprej mrtvo-rojeno dete. Vsak učitelj, vsako šolsko vodstvo, okr. šolski svet itd. bo skušal privedi čimvečje število otrok v vstop društva že iz samega samoljublja in napačnega razumevanja svoje dolžnosti koristiti šolski oblasti in državi sploh. **Učenca navajamo direktno k laži, cve-tela bo laž, strahopetnosti, samoljublja in laž napačnega razumevanja prijateljstva, s tem, da učenec ne bo hotel užaliti svojega učitelja prijatelja.**

Gojenec je otrok sveta, a svet z učiteljem vred mu kaže, da bi bila to prepoved samo za učenca, svet se pa ne drži tega in uživa alkohol. Ako ne vzgojimo v gojencu moč obvladanja samega sebe, kako naj premagamo **pododovani nagon** uživanje alkohola gojenca starišev alkoholikerjev? Wilhelm Bölsche nam navaja v svojem spisu »Unri in budi« (Stirb und Werde) neodvrgljive dokaze, da se lastnosti starišev podedujejo. Takšno siroto nikoli ne moremo pripraviti samo z raznim drilom do abstinence. Na ta način bi samo lahko rešili iz alkoholnih kremplicev tisti del, ki ima že podedovano antipatijo do alkohola. Vse druge bi pa pustili kot žrtve takozvanega »Zuhtwahl« (plemenske reje). To pa nikakor ne more danes biti več kot cilj demokratskega časa. Nadalje bi bil gojenec v tako enostavnem reševanju problema samo številka v aparatu in učitelja bi lahko nadomestoval računski stroj. Prepričan sem, da bo vsak pedagog tudi znal posneti to, kar nas je dobrega naučila vojna in to tudi uporabljati. Centralne države so razpadle, ker jih ni vodila moč, temveč samo dril. Srbi so bili pre-mažani in njih dom opustošen, prišli so na Krf in kljub najhujšemu pomanjkanju je bila zmaga na njihovi strani, ker so ljudje **volje in moči.** (Dalle prihodnj.)

Iz Jugoslavije.

— **Posledice drakonske uredbe.** Danes navajamo nov kričeč slučaj one drakonske uredbe, ki določa, da se po šestih mesecih bolezenskega dopusta ukinejo draginjske in družinske doklade. Poročilo slove sledeče: »Danes je že 14. november, a jaz nisem prejela razun vdovnine in vzgojevalnine v znesku 160 K (reci: stoinšestdeset kron) niti vinarja še, vkljub temu, da sem prosila za upokojitev že decembra 1920 in ponovno meseca majnika t. l. Od zraka ne morem živeti in živa tudi ne v grob. Kako naj živim s svojo hčerko doma in skrblim za sina, ki študira — s 160 K. Dolga imam nad 12.000 K. Kdo bo še kaj posodil vdovi brez vsakega premoženja? Zima se je z vso krutostjo pojavila, a jaz imam kuriva pri skrajni štedljivosti, še za štiri dni.« — Zganite se, merodajni može, in ukinite drakonsko naredbo, kar Vam že dva meseca kliče državno uradništvo!

— **Odkrita beseda.** — Čakal sem najo že dokaj časa in vendar je prišla. Izgovoril jo je tov. P. v 46. številki našega lista, v dopisu iz Zalca. Ker sem v mnogih okolištinah neinformiran, se nisem hotel ne privatno ne javno dotikati tega vprašanja, čeravno sem pri nekem zborovanju že imel namen vprašati, zakaj vlada o tem tak tajinstven molk. — Mislim namreč na pouk srbohrvaščine. Omenjeni tovariš je vendar enkrat povedal odkrito, da bi bilo nesmiselno pričeti v 3. šolskem letu s tem predmetom, posebno na nižje organiziranih šolah. Za višje organizirane svetuje 4. šolsko leto. Kdor ni po maturi nikoli več pogledal kake pedagoške knjige, se bo gotovo spominjal vsaj kakega Komenskega in bo dal omenjenemu tovarišu in Komenskem prav. Danes pa pobijamo tako cinično vse dobrine preteklosti. Kako smo vendar neiskreni, da si tudi tu ne pove-mo resnice! Ali mislimo, da služimo s tem našemu edinstvu? Za višje organizirane šole svetuje tovariš 4. šolsko leto. Za nižje pride tedaj po mojem mnenju v noštev 5. šolsko leto. Po poročilu v »Učiteljskem Tovarišu« št. 46. tudi okr. šol. nadz. soglašajo s tem, da se uvede pisanje in čitanje cirilice v 3. š. l. eno- in dvorazrednic. In vendar bi morali nadzorniki vedeti, kako je s poukom po gorskih šolah: da otroci po večini v 3. š. l. slabo bero in pišejo, pa naj bo že učitelj tak ali tak. Saj dostikrat bolj oddaljenih ne vidi celo zimo. Naj začnemo s takimi abecedarji čitati in pisati še cirilico, pa dosežemo kmalu tako kolobocijo, da je bo sam vrag vesel. S strani okr. šol. nadzornikov bi bila v tem slučaju na mestu odkrita beseda. Da mi ne bo kdo očital demagoštvo, izjavljam samo to, da sem si za svojo osebo prisvojil cirilico še kot študent v krožku, ki je bil od tedanje vlade prepovedan. Želim le, da si jo prisvoji tudi naša mladina, toda šele takrat, ko jo bo znała že kolikortoliko ceniti in ljubiti, ne pa v času, ko ji zna zbuditi celo nevoljo in ji vzeti veselje. — ar.

— **Ljubljanski učiteljski pevski zbor.** Prihodnja skupna pevška vaja bo zopet v ponedeljek, 28. t. m. ob 20. uri Prosim polnoštevilne udeležbe. — Pevovodja.

— **Kako se uče Belokranjci cirilice.** Srbska »šrifta«, srbska »špraha« — huda stvar... Ravno na tak način sem jo poučeval, kakor je povedano v zadnjem »Tovarišu«. Kot učiteljski člane nas je tako naučil cirilice prof. dr. Fran Ilesič. Metoda je res dobra, ali marsikomu nočejo vzlic temu črke same v glavo. Ko sem obdelal vse male črke, je bilo nekaj dni odmora, da bi se doma učenci malo naučili. Nato sem napisal nekaj besed na tablo. Edina deklica je hitro prečitala. Nato vprašam dečka, če kaj zna. Pravi, da ne. »Zakaj ne?« »Zato, ki mi ne da čača vučit, ki je srbsko...« »Aha,« sem si mislil, to je druga stvar in se lotil stvari pri drugem koncu... Belokranjski pregovor pravi, da mita železna vrata prebije. Poskusil sem. Obljubil sem, da dobi oni, ki bo znal čitati, pero, radirko, zvezek. Prve tri dni se jim je zdelo to šala. Ali ko so lenuhi i drugi videli, da ne debe ničesar, sosedje pa vsaki več, se je takoj vzbudila stara belokranjska zavist. Zda se ti kosafo, da je veselje in par peres in svinčnikov je premagalo vso mržnjo do cirilice. Mogoče bi šlo drugod tudi na podoben način. — B. R.

— **Šola v Sodražici ima lepo število dobrotnikov.** Med največje in one, ki ne prestando prožijo radodarne roke, spada g. dr. Ivan Lovrenčič, odvetnik v Ljubljani, tukajšnji rojak. Njegovo ime se blesti v 103 leta stari »Zlati knjigi« ves čas tukajšnjega šolanja med najodličnejšimi učenci, v šolski kroniki pa kot mecen. Zbirko živali je obogatil z najdragocenejšimi čveteronožci: medved, lisica, jazbec, dihur s plenom, podlasice, iz vrst ptičev z najlepšimi. Letos pa je podaril

šoli zopet volka, prekrasa eksemplar, ki je bil ustreljen majnika v njegovem lovišču. Po današnjih razmerah in draginji, reprezentuje tako darilo premožnejše več tisoč kron. Po njegovem vzgledu, nemoteno prizadevanju in nagovarjanju so se uvrstili med dobrotnike naše šole tudi njegovi lovci, gostje in nekdanji sošolci. Ni bahavost ako trdim, da v Sloveniji, morda v Jugoslaviji ni ne ljudske, ne meščanske in morda tudi srednje šole, ki bi imela take zbirke. Takemu gospodu, domo in mladinojuba naj doni vsa čast in slava! Letos, ko je bilo treba oskrbeti šolsko mladino z raznimi potrebščinami, zlasti z novoizdanimi knjigami, so priskočili na pomoč, možje zlatih src, gospod Viktor Drobnič, domačin, amerikanec z 800 K, Hranilnica in posojilnica s 500 K, Posojilnica s 500 K. Tam, kjer vlada pri nekdanjih učencih, velmožeh v občini taka hvalnost, zavednost in radodarnost, tam je šolska mladina srečna, vodstvo šole ponosno in učiteljstvo zadovoljno.

— **Umrl** je dne 21. t. m. po dolgi bolezni tov. Franc Pirkmajer, nadučitelj v Framu, oče tovarišice Ljube Pirkmajerjeve v Mariboru in ptujskega okrajnega glavarja dr. O. Pirkmajerja. Spoštovani rodbini naše iskreno sožalje!

— **Strokovni izpit za gluhome** pred izpraševalno komisijo v Ljubljani je z dobrim uspehom napravil tov. Vilko Mazl. Čestitamo!

— **Sokolsko gledališče v Radovljici.** Novi oder v »Sokolskem domu« se odpre dne 26. t. m. ob 8. uri zvečer. Vprizori se izvirna noviteta simbolična igra »K luči«, spisal J. Špicar. Dne 27. t. m. ob 10. uri dopoldne se vrši sestanek naprednih gorenjskih društev, ki se pečajo s katerimkoli izobraževalnim delom. Isti dan popoldne ob 3. uri se igra »K luči« ponovi.

— **Zahvala.** Šolsko vodstvo v Adlešičih se tem potom najlepše zahvaljuje g. Ivanu Železnikarju, trgovcu v Ljubljani, na Marijinem trgu, za veliko množino podarjenih gumbov, znakov, mila, vezank, žilgrelecev, lepenke itd., za naše šolarje in delavnice. Srčna hvala! — Adlešiči, dne 15. novembra 1921. — Božo Račić, šolski vodja.

— **Služba prefekta in učitelja** za splošno izobraževalne predmete s prejemki IX. činovnega razreda, s prostim stanovanjem in pripadajočimi užitki je razpisana na kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu. Prednost imajo prosilci z daljšo učiteljsko prakso, z usposobljenostjo za nadzorovanje internata in vzgojo učencev in event. tudi za pouk v čebelarški stroki in v petju. Prošnje je vlagati do 1. decembra t. l.

— **Učiteljske službe.** V ptujskem okraju se provizorično lahko vsak čas zasede nekaj učiteljskih služb in služba nadučitelja pri Sv. Andražu v Slov. Gor. Tudi v ormoškem okraju je še nekaj prostih mest. Reflektanti naj vložijo pravilno opremljene in kolkovane prošnje na okrajni šolski svet v Ptuj. Moški prosilci imajo prednost.

— **Moška učna moč,** ki bi prevzel tudi vodstvo pevskega zbora, se išče za trg Središče. Prošnje na ormoški okrajni šolski svet v Ptuj.

— **Ob odhodnici tovarišev Goriška in Klanjška** iz Tržiča v Dolno Lendavo so nabrali tovariši v Križah pri Tržiču 108 K za »Učiteljski konvikt«. Znesek poslan učiteljski »Hranilnici« z opombo »za Konvikta«.

— **Odlikovanje.** Pohvalo in priznanje za uspešno vzgojno in učno delovanje je izrekel višji šolski svet učiteljstvu osemrazredne šole v Mokronogu.

— **Opozorjamo dijake iz zasedenega ozemlja,** da v dosegu dovoljenja za potovanje na božične počitnice vložijo že sedaj bismene prošnje naravnost na italijansko delegacijo v Ljubljani, ker bo sicer prepozno. Drugi način je brezuspešen.

— **Usposobljenostni izpiti na drž. moškem učiteljskem v Mar. boru** v jesenskem roku 1921 so se pričeli 3. in so trajali do vstetega 18. novembra. Priglašeni je bilo za meščanskošolski izpit 11, za dopolnilni meščanskošolski izpit 7, za ljudskošolski izpit 36, za dopolnilni ljudskošolski izpit 64 ter za specialne izpite 5 kandidatov (-inj). Izpite so napravili sledeči kandidati in kandidatnje: a) **Meščanskošolski izpit:** gg. Rismal Melhior, Jug Milica, Hergouth Josip (z odliko) Tominšek Emilija, Čilenšek Franc, Osterč Anton (z odliko), Zadnik Nežka in Šonc Pavla. b) **Ljudskošolski izpit:** gg. Lovrec Zinka, Vunderl Matej, Menhart Alojzij, Grossmann Ida, Prelog Janko, Živko Vinko, Höfbauer Just, Kroflič Frančiška, Kapfer Lidvina, Pertot Janko, Križ Angela, Lovrec Hedka, Mikušičen Ljudmila, Skrbinšek Vladimir, Šo-

lar Franc, Vittori Srečko, Podlogar Rado, Zeilhofer Alfonz, Berčé Alojzij, Mežla Milan, Černej Anica (z odliko), Vehovec Marija, Maučnik Alojzija, Kaučič Toroš Amalija, Tominšek Helena, Vistočnik Andrej, Tominc Avgust in Kristan Zmagoslav. c) **Specialni izpit:** Sekula Marija, Petrič Vera in Drachler Marica za telovadbo. Tominšek Emilija za angleščino ter Tomažič Ana za srbohrvaščino. č) **Dopolnilni meščanskošolski izpit** je prestalo vseh 7 priglašanih kandidatov (-inj). d) **Pri dopolnilnem ljudskošolskem izpitu** je bilo izmed priglašanih 64 kandidatov in kandidatinj 17 reprobiranih, 4 pa so odstopili pred izpitom.

Vestnik meščanskih šol.

— **c Izenačenje zakonov v Sloveniji.** Z ozirom na tozadevno poročilo v zadnji številki našega lista smo prejeli od metodajne strani pojasnilo, da je oddelek za uk in bogocastje naše pokrajinske vlade oddal predlog za izjednačenje že v Beograd, a ni bil odobren. Zato so v rabi še stari deželni šolski zakoni.

Neodrešena domovina.

Proslava vrlega moža.

Februarja meseca 1918. se je na tržaškem pokopališču pri sv. Ani zagnila jama nad grobom moža, za katerim je nastala v vrstah tržaških narodnih delavcev velika vrzel, ki je danes še večja kot je bila one dni, ko so zakopali tov. **Vinka Engelmana** v prezgodnji grob.

Pok. Engelman ni bil namreč navaden delavec, ki dela za enega; ne, on je delal za več: delal je v šoli, delal neumorno zunaj nje, v društvi; povsod je bil na mestu s primernim poukom in dobrim nasvetom — ni delal za se, delal je za narod, za katerega je žrtvoval vse iz dna svoje rodoljubne duše.

Da izguba za takim možem boli, je umljivo. Kako zna narod biti hvaležen takim svojim delavcem, to so pokazali naši tržaški bratje, ko so dne 1. t. m. odkrili nagrobni spomenik Vinku Engelmanu.

Na poziv šentjakobske čitalnice se je zbralo dne 1. nov. ob 10. uri v dvorani »Konsumnega društva« toliko občinstva, da ni bilo prostora za vse in so morali mnogi stati zunaj dvorane. Zastopani so bili vsi sloji, moški in ženske — inteligent poleg delavca, priprosta ženica poleg elegantne dame — iz mesta in okolice. Vsi so bili združeni v eni misli in volji: da se poklonijo spominu moža, ki je toliko dobrega storil za kulturni napredek slovenskega naroda na Tržaškem.

Zbrane žalne goste je pozdravil v lepih besedah podpredsednik čitalnice in se jim v toplih besedah zahvalil na toliki udeležbi v proslavo spomina Engelmanovega.

Nato je tajnik čitalnice v lepo zasnovanem govoru slikal delovanje pokojničkovo v vseh društvi šentjakobskega okrožja. Izrazil je: Pok. Engelman ni bil samo delavec, ampak mož inčijative in organizator, ki ni poznal nobenih ovir, nobenih težav. Njegova volja je bila nezmljiva, vztrajnost njegova neomajna. Ni muoval, dokler ni izvedel, česar se je lotil. Bil je mož, ki je živel za ljudstvo — pravi čisti demokrat. Vzorec delavca v šoli in izven šole. — Po končanem govoru se je občinstvo dvignilo in zaklicalo spominu Engelmanovem trikratni Slava!

V imenu »Sokola« je proslavljal br. Bertok Engelmana kot ustanovitelja društva — jasen vzgled vsem bratom in najčistejšega častilca vzvišenih Tyrševih idej.

Kaj lepo je slavil Vinka Engelmana tov. Andrej Čok v imenu učiteljstva. Drugi govorniki — je izvajal govornik — so se po zaslugi spominjali Engelmanovega delovanja izven šole. Vendar pa je bil pokojnik v prvi vrsti vzoren učitelj — glavna njegova misel je bila šola — prva skrb vzgoja mladine. Saj ni govoril z mladino le kot učitelj, ampak tudi kot prijatelj in svetovalec. Ni bilo otroka, za katerega se ne bi on zanimal. In kakšen tovariš je bil svojim kolegom. Ljubeznejšega in iskrenejšega kolega si ni možno misliti. Zato se učiteljstvo iz polne duše pridružuje današnji proslavi.

Za temi govori sta zapela: mešani učiteljski zbor »Molitev« in barkovljanska »Adrija« »Gozdič je že zelen!«

Zadnji je govoril dr. Stavik v imenu političnega društva »Edinost«. Učiteljski poklic je najvažnejši poklic, a pri nas pri naših razmerah, je njegova važnost nedogledna. Za vse, kar smo izvršili, za vse naše uspehe, se imamo zahvaliti v prvi vrsti šoli. Delo v šoli nam je ustvarjalo podlago. In na tem delu je bil Engelman udeležen v veliki meri. Da ni storil nič za našo stvar, razum svojega dela na

šolskem polju, bi bil že storil dovolj in zaslužil današnjo proslavo. Največja pohvala za vsakogar je, če moremo reči, da je storil svojo dolžnost, a Engelman jo je storil v polni meri. Videli smo ga na delu izven šole, na vseh poljih narodnega snovanja — tudi na političnem. Povsod je deloval z veseljem nesebično, ker v njem je bilo srce polno ljubezni. Čast narodu, ki se hvaležno spominja svojih dobrotnikov! Engelman je učil, naj stojimo zvesto na braniku. A narod, ki ga tako časti, sledi njegovemu nauku, da veruje v svojo bodočnost. Tak narod ne propade, se ne upogne pred viharjem. Verujemo in ne klonimo nikdar! Le srčno naprej po svoji poti! Tako bomo najlepše častili Engelmanov spomin, če bomo vztrajali do zmage svoje poštene stvari, da dosežemo položaj, ki ga je naš narod vreden! Slava Engelmanovemu spominu! In: živel naš narod!

Pod globokim vtisom teh besed je zbor čitalnice ganljivo zapel »Blagor mi!«

Slavnost je bila s tem končana. — Popoldne ob 3. uri je šentjakobska čitalnica odkrila lep spomenik na pokopališču pri sv. Ani ter izročila družinsko grobnico v last gospe vdovi. Brez govorov in petja se je izvršila popoldanska slovesnost. Prav na tiho — tako so hotele razmere. Govorila so pa zato srca stotin in stotin, ki so prihajali, da se še enkrat odklonijo pokojniku. Otroci in odrasleni so prinášali cvetja, da ga je bilo okolo spomenika cela grmada — nad njo pa velika venca šentjakobske čitalnice in političnega društva.

Tako proslavlja narod v neodrešeni domovini svoje zaslužne može — dokaz njegove trdne vere v lepšo bodočnost ki mora priti!

Obrtno nadaljevalno šolstvo.

— **o Obrtne nadaljevalne šole v Ljubljani.** »Slov. Narod« poroča: Zaradi vedno naraščajočih stroškov in premajhnega kritja proračuna so obrtne nadaljevalne šole v Ljubljani resno ogrožene. Mestna občina je šla s svojo podporo do skrajnosti. Gotovo je, da se tudi te šole poddržujejo toda do 1. decembra t. l., ko se imajo tvoriti znova, je poddržavljenje nemogoče. Toda šole so za razvoj naše obrti in industrije neobhodno potrebne, ker potrebujemo izobraženega paraščaja. Subverzije države in raznih interesovanih faktorjev pa so premajlne za nadaljnjo vzdrževanje pouka. Kako pokriti primanjkljaj, ki znaša po proračunu okoli 15.000 K? V to svrhu je za snoči sklical župan dr. Perič anketo, ki so se je v velikem številu udeležili zastopniki obrtnih združenj, denarnih zavodov, industrijskih podjetij. Trgovske in obrtniške zbornice, obč. sveta, šol. odbor, a šolskih vrstev. Po obširni debati se je sklenilo, da se povabijo denarni zavodi in industrijska zveza, naj se izjavijo, koliko bi mogle največ prispevati za obrtne nadaljevalne šole ter se nato skliče ožja anketa. — Naravnost škandalozni so prispevki bank in denarnih zavodov, ki so jih dali za obrt. nad. šolstvo. In vendar, če vzamemo Jadransko banko, ji ne more biti vseeno glede tega šolstva in bi imela tudi svoje dolžnosti, ker polnijo vajenci iz tovarn Žabkar, Samassa, Tominšes i. dr. — na katerih podjetjih je Jad. banka direktno interesirana — skoro dve šoli. Javnost bi morala več izvedeti o kulturni zavednosti naših den. zavodov, da jih bo vedela po tem tudi ceniti.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

+ **Učiteljsko društvo za brežiški in severniški okraj** zboruje v soboto, dne 3. decembra t. l. v Brežicah. Pričetek ob pol 11. uri. Na dnevnem redu je med drugimi važnimi točkami tudi predavanje tov. Tomina o kmetijskem pouku. Pridite vsi! — Odbor.

+ **Radovljiško okrajno učiteljsko društvo** zboruje dne 7. decembra t. l. dopoldne v Radovljici. Dnevni red: 1. Otvoritev. 2. Pouk srbohrvaščine v osnovni šoli (referira Drago Hudé). 3. Poročilo o skupščini UJU v Zagrebu. (Poroča Drago Hudé). 4. Samopomoč (objava v »Tovarišu«). 5. Blokci za konvikt (poroča Schiffrer). 6. Slučajnosti. Opomba: One tovariše, ki so mi ožljubili, prosim, da prineso knjige za jeseniškega Sokola. —

+ **Učiteljsko društvo za laški okraj** zboruje v soboto, dne 3. decembra ob pol 10. uri v šolskem poslopu na Zidanem mostu s sledečim dnevnim redom: 1. Zapisnik. 2. Društvene in stanovske zadeve. 3. Poročilo o pokrajinski skupščini v Rogaški Slatini in državni skupščini UJU v Zagrebu. 4. Ob albanskih

mehaj. Poroča tov. Vitko Jurko. 5. Vprašalna skrinjica. 6. Slučajnosti. Pred zborovanjem kratka pevka vaja. Poroča tov. Vitko Jurko. Stanovska dolžnost je, da se vsak član(nica) udeleži zborovanja tega dne, ki je za udeležence pouka prest. — Odbor.

+ **Radovljiško učiteljsko društvo.** Na zborovanju radovljiškega učiteljskega društva bo poročal tov. Josip Korosec o temi: Vzgojni moment pri pouku s posebnim ozirom na našo državo.

+ **Učiteljsko društvo za Svetolnartski okraj** zboruje v sredo 7. decembra t. l. v Sv. Lenartu v Slov. gor. ob 10. uri po tem vzporedju: 1. Zadnji zapisnik; 2. dopisi; 3. kmetijsko - prirodnoznanjski pouk, predava nadzornik šolskih vrtov tovariš And. Skulj; 4. stanovske in društvene zadeve s poročilom o seji širšega sesveta in pokrajinski skupščini v Rogaški Slatini in Zagrebu. 5. Predlogi ozir. nasveti. Udeležba obvezna.

+ **Učiteljsko društvo za novomeški okraj** ima v soboto, dne 3. decembra t. l. ob pol 11. uri v deški šoli v Novem mestu izredni občni zbor. Dnevni red. 1. Spomini s potovanja po Srbiji — poroča nadzornik za šolske vrtove g. Fr. Črnačič. 2. Volitev novega odbora. Ker sta obe točki važni prosim polnoštevilne udeležbe — Podpredsednik.

Naša gospodar. organizacija. ZA UČITELJSKI KONVIKT!

Vsem tovarišem in tovarišicam! Zgodovina nam priča, kako moč, koliko odpornosti, ugleda in veljave imajo združene sile; toda sama organizacija nima za dosego vseh naših smotrov dovolj sredstev, treba je njej podlage, hiše, trdnjave, iz katere naj pošilja svoje delavne moči v boj za naš blagor.

Učiteljstvo se je po vsem svetu dobro zavedalo te resnice ter je delalo. Mnogi so bili močni in srečni ter so si zgradili svoja ognjišča mi pa smo v svojo nesrečo po številu majhni, zato še danes nimamo tega, kar imajo naši bratje že mnogo let.

Hrvatsko učiteljstvo se ponaša s svojo monumentalno stavbo — z Učiteljskim Domom, pa tudi srbski tovariši poselejujejo v Beogradu lastno ognjišče, le mi Slovenci ne moremo uresničiti svojih sanj — Učiteljskega konvikta. Niti Gunglvi propagandi z brezobrestnimi tisočaki ni bilo usojeno dovršiti naše poti.

Vse to nam kaže, da se moramo s podvojeno silo vreči na delo zbiranja vsi ter zlagati dinar k dinarju.

Radovljiško okrajno učiteljsko društvo je zato sklenilo razširiti med vse slovensko učiteljstvo bloke za Učiteljski konvikt ter izvolilo poseben odsek za izvedbo tega namena. Odsek je naročil 500 blokov po 100 listov po 1 dinar, ki jih razpošilja na vse predsednike okrajnih učiteljskih društev. Tj jih naj po svoji preudarnosti razdele v prodajo agilnim članicam in članom. Ako bomo marljivi in zavedni, pa lahko priredimo Učiteljskemu konviktu novoleten dar: 50.000 dinarjev = 200.000 kron.

Na vseh svojih zborovanjih naj učiteljstvo kupuje listke, a razpečevalci naj jih pri drugih prilikah izkušajo prodati tudi neučiteljstvu. Taka prilika se dostikrat nudi v veseli družbi, pri raznih stavih, krstih, ženitovanjih itd. Kolikokrat napiše tovarišica ali tovariš kmetu ali komu drugemu pismo, prošnjo ali pa mu stori kakšno drugo uslugo, za katero ne mara plačila; ponudimo tedaj takemu nekoliko listkov iz blokov, pa bodo kmalu vsi razprodani.

Učiteljstvo ima po mestih in deželi mnogo prijateljev. Njim ponudimo kupone, pa če kaže, idimo od hiše do hiše. Delajmo za lastno stvar, za svoje stanovsko ognjišče!

Koliko dobička bi imel naš stan ravno sedaj v tej neznosni draginji, ako bi bili toliko srečni, da bi stal že v Ljubljani konvikt. Tu bomo imeli lokale, kjer se bomo shajali, kjer bomo imeli svoje prireditve in kjer se bo vzgajala naša mladina, naš naraščaj itd.

Predsedniki so naprošeni, da pobirajo od razpečevalcev denar ter ga pošljejo na vodstvo deške šole na Jesenice na Gorenjskem zaradi vknjižbe.

Naposled tudi prosimo in upamo, da sprejme vse učiteljstvo z veseljem to našo misel, jo podpre in izvede čim prej.

Jesenice, dne 27. oktobra 1921.

Odsek za Učit. konvikt Jesenice (Gorenjsko).

Priporoča in odobruje načrt Jeseniškega odseka

odbor Društva za zgradbo Učit. konvikta v Ljubljani.

—g Učiteljski zdravilski dom v Rogaški Slatini. Načelstvo zadruge prosi.

da član ki se pristopilo o priliki pokrajinske skupščine UJU — Poverjenišvo ljubljana v začetku septembra t. l. v Roš. Slatini k zadrugi ter plačali vstopnino, prično z vplačilom deleža — mesečno 25 D — člani pa, ki so z obrekli zaostali, pa naj blagovolijo 1. decembra poslati nadaljnji obrok. Zadrugniki, ki nimajo položnic na razpolago, naj se prilgase pri načelniku zadruge tov. Antona Grus, šol. ravnatelju na Dolu pri Hraštniku, ki jih pošlje vsakomur zahtevano število.

— g Ustanovitev Učiteljske stavbne zadruge. Na povabilo tov. Jan. Blagajne ta se je zbralo v nedeljo 20. t. m. ob 9. uri dopoldne v »Učiteljski tiskarni« 16 tovarišev v svrhu ustanovitve »Učit. stavbne zadruge, zadr. z o. z. v Ljubljani«. Po temeljitem razgovoru so se napravila pravila. V načelstvo so bili izvoljeni: tov. Janko Blagajne, načelnik; nauč. tov. Matko Kanté, nam. načel.; tov. Stan. Legat, tajnik; tov. Iv. Kocijančič, blagajnik; odbornikom: tovariši Alojz Novak, Jan. Likar, Andr. Škulj; namestnikom pa: tovariša Avg. Korbar in Jos. Tratar. — V nadzorstvo: tov. Anton Likozar, načelnik; tov. Rado Grum, zapisničar; — članom: tovariša Bogomir Fejčič, Iv. Petrič in tovarišica Iva Mayerjeva iz D. M. v Polju; — namestnikom: tovariša Fr. Srebernič in Alojz Marok. Začetek samopomoči je tu. Pomagaj si sam in . . . ! Ne pozabimo na lastno organizacijo, oklenimo se trdno nove zadru-

Iz XX seie višjega šolskega sveta.

V četrtek in petek dne 17. in 18. novembra t. l. se je vršila seja višjega šolskega sveta. Predsednik g. dr. Stan. Beuk je otvoril sejo ob 8. uri ter ugotovil sklepčnost. Za overovatelja zapisnika je imenoval g. Jelenca in Pipenbacherja. Zapisnik zadnje seje se je odobril.

Samostojni predlog.

Član višjega šolskega sveta gospod Engelbert Franchetti je podal samostojni predlog, naj se ukinejo razven onih skupnih šolskih maš, ki pripadajo verskim vajam vse skupne nedeljske in tedenske skupne šolske maše na vseh šolah v Sloveniji. Predsednik je izjavil, da bo o predlogu poročal pri svojem referatu gospod okrajni glavar dr. Karlin.

Sprememba § 12. poslovnika višjega šolskega sveta.

Gosp. vladni tajnik dr. Majcen je utemeljeval predlog, da naj se spremeni § 12. poslovnika višjega šolskega sveta v toliko, da morajo člani višjega šolskega sveta nadomeščati namestniki, ako je v razpravi zadeva, o kateri so prej odločevali ze kot člani okrajnega šolskega sveta. Predlog je bil brez debate soglasno sprejet.

Tekoče zadeve.

Nato so poročali poročevalci o tekočih zadevah, ki so se izvršile od zadnje seje. Nemesto v Beogradu odsotnega nadzornika za srednje in meščanske šole gosp. dr. Poljanca je poročal nadzornik za srednje šole gosp. Wester. Poročal je o uspehu vpisovanja na gimnaziji v Murski Soboti v začetku letošnjega šolskega leta, omenil, kako je sestavljen novi učiteljski zbor ter govoril o spremembah v raznih učiteljskih zborih. Nova meščanska šola se je ustanovila v Brežicah.

Nadzornik za srednje šole gospod Wester je podal zelo zanimivo poročilo o srednješolskih tekočih zadevah. Iz obširnega poročila povzaniemo, da je v Sloveniji 21 srednjih šol, in sicer 11 gimnazij, odnosno realnih gimnazij, 2 realki, 7 učiteljskih in 1 dekliška reformna gimnazija. Gimnazijcev je 3717 rednih in 97 eksternistov, med njimi 302 deklici. Realkcev je 1159 rednih in 7 eksternistov med njimi 101 deklica. Učiteljsnikov je skupaj 904, med njimi 519 žensk. Ljubljanska dekliška reformna gimnazija ima 306 učenk. Vseh srednješolcev je torej v Sloveniji 6390. Najmočnejši zavod je ljubljanska realka, ki šteje 736 učencev, l. drž. gimnazija v Ljubljani šteje 734 učencev. V nadaljnjem je poročal o učnih uspehih na srednjih šolah ob koncu šolskega leta 1920/21. Nato je poročal, da se je v smislu sklepa na zadnji seji višjega šolskega sveta uvedel pouk v srbohrvaščini v nižje razrede srednjih šol kot samostojen predmet po 1 tedensko uro, ki se je odvzela drugim predmetom. Ne le slovenščini Dalje je poročal o službenih pridelitvah učnega osebja, o spremembah v učiteljskih zborih in bolezenskih dopustih.

Slednjič predlaga, da se začasnemu vodilji kočevske gimnazije gosp. Vatzlu

ge, če hočemo imeti kdaj pohlevno streho, izpod katere nas bo le smrt prepodila! Čez toliko in toliko let bo hvaležno gledal novi učiteljski rod na danes započeto delo, kot gledamo mi ponosno na sadove naših osivelih tovarišev - boriteljev. Kdor ne gleda skozi črno okno s tesočimi očmi v daljno bodočnost, ta bo rad pristopil v naše vrste, se brugal za svoj dobrobit in za dobrobit svojih tovarišev. Prijave sprejema: S. L., Ljubljana, Pražakova ul. 3/I.

—g Bloki za »Učit. konvikt« in »štajerska« učit. društva. Mnogo zastopnikov »štajerskih« učit. društev kakor tudi posameznih članov, ki vedo, da se snuje v Mariboru društvo »Učiteljski dom« z približno isto nalogo kakor jo ima »Učiteljski konvikt« v Ljubljani, je v zadregi, kaj raj počne z doposlanimi bloki v prid konvikta v Ljubljani. Nekateri so se osebno obrnili na podpisance. Vsem tovarišem bivše štajerske, ki gravitirajo v Maribor, svetujemo samo eno. Razpečavajte in kupujte bloke v prid »Učit. konvikta« v Ljubljani! S tem ne oškodujete osnujočega se »Učiteljskega doma« v Mariboru, kateri skoro začne svoje delovanje, ampak mu samo pomagajte. Zakaj, kakor so podpirali »štajerski« tovariši in tovarišice in še podpirajo »Učit. konvikt« v Ljubljani, prav toliko požrtvovalnega tovarištva pričakujemo od »kranjskih« tovarišev v podobni akciji, ki ni prav nič manjše važnosti za nas, kakor za one v Ljubljani. — Hren.

ob priliki premestitve na drugo učno mesto izreče zahvala

Pouk srbohrvaščine na naših šolah.

Omejitev učenja nemščine.

V debati o poročilu gosp. nadzornika Westra je opozarjal ravnatelj Jelenc na pomanjkljivost pouka srbohrvaščine na učiteljskih. Poudarjal je, da je srbohrvaščina na osnovnih šolah od III. razreda dalje obvezen predmet, a bodoči učitelji dobe na učiteljski v tem predmetu tako malo izobrazbe, da ni mogoče da bi v praksi uspešno poučevali. Temu nazirajo se pridružuje tudi načelnik socialnega skrbstva g. Ribnikar. Poudarjal je, da je treba to vprašanje temeljito in sistematično rešiti. V to svrhu je stavil ta-le predlog: »Predsedstvu višjega šolskega sveta se naroča, da stavi po možnosti že v prihodnji seji višjega šolskega sveta predlog o uvedbi sistematičnega pouka srbohrvaščine na osnovnih, meščanskih in srednjih šolah vseh vrst v tem smislu, da se že s prihodnjim semestrom namesto nemščine, ki naj ostane le še v višjih razredih srednjih šol neobvezen predmet, uvede obvezen pouk srbohrvaščine. Posebno važnost bi bilo polagati na pouk srbohrvaščine na učiteljskih, kjer mora biti pouk tako temeljit, da ne omogočuje absolventom učiteljske le popolnega znanja srbohrvaščine, temveč jih vsposoblja tudi za pouk tega predmeta v osnovnih in meščanskih šolah.« Pri utemeljevanju je zagovarjal gosp. Ribnikar svojo resolucijo po odpravi nemščine kot obveznega predmeta zlasti s stališča narodne emancipacije od vpliva germanstva, kar je važno s kulturnega in gospodarskega stališča. Nadzornik za srednje šole gosp. Wester je opozarjal na srednješolski zakon, ki bo reguliral to vprašanje. Izjavil se je proti takim spremembam sredi šolskega leta, pač pa je za preosnovo pouka srbohrvaščine na učiteljskih. Gosp. ravnatelj Pipenbacher predlaga ločeno glasovanje. Gosp. kanonik Nadrah je vehementno nastopil proti opustitvi nemščine. Po njegovem mnenju bi bilo to **barbarstvo!** Pri glasovanju je bil oni del Ribnikarjeve resolucije, ki se tiče pouka srbohrvaščine na učiteljskih soglasno sprejet ostali del resolucije pa z veliko večino glasov.

Zamenjava učiteljstva v Prekmurju.

Višji šolski nadzornik gosp. Gangl je poročal, da je bilo 20 prekmurskih učiteljev in učiteljic pridoljenih v službovanje v Sloveniji; ravno toliko učnih moči pa iz Slovenije v Prekmurje. Višji šolski svet je odobril te ukrepe.

Justifikacija »Slovenca«.

Višji šolski nadzornik gosp. Gangl je poročal dalje, da je »Slovenec« 23. septembra prinesel v članku »Fakta« dolgo vrsto obtožitev proti višjemu šolskemu svetu in okrajnim šolskim svetom. Navedel je 6 slučajev, v katerih se je po »Slovenčevem« mnenju delalo klerikalnemu učiteljstvu krivica. Vršila se je preiskava, ki pa je dognala, da so bili »Slovenčevi« napadi od konca do kraja zlagani. O teh »Slovenčevih« faktih (!) bomo še pisali in

pokazali, kako nesramno znajo lagati klerikalci.

»Slovenski učitelj« se mora izbaciti iz učiteljskih knjižnic.

V poročilu o »Slovenčevih« faktih je omenjal gosp. poročevalec Gangl ton, v katerem piše glasilo klerikalnih učiteljev »Slovenski učitelj« in na gnusen način napada šolske oblasti, posebno višji šolski svet. Posamezni stavki, ki jih je bral iz lista, so izvali vihar ogorčenja. Na predlog ravnatelja Jelenca je bilo na to sklenjeno, da se prepove učiteljskim in šolskim knjižnicam naročati »Slovenskega učitelja«. Zoper predlog sta glasovala samo zastopnika katehetov.

Učiteljska imenovanja.

a) Na meščanskih šolah: Za začasnega ravnatelja na meščanski šoli v Brežicah je imenovan Janko Pilgram. Za strokovne učitelje na meščanskih šolah so imenovani: Josip Grašar za III. skupino na Jesenicah; za I. in II. skupino ni bilo prosilcev, zato se ta mesta zopet razpišejo; Josip Vutkovič za I. in Ivan Vrbič za II. skupino v Krškem; za eno mesto za II. skupino ni bilo prosilca, zato se to mesto vnovič razpiše.

b) Na osnovnih šolah: Za nadučitelje so bili imenovani: Josip Orehek v Predvoru, Ivan Gantar v Orehovici, Božo Račič v Adlešicah, Ivan Sumperer v Mozlju, Anton Lomšek v Bušehi vasi, Ciril Vizjak v Vel. Podlogu.

Učiteljske službe so dobili: Gjurjo Lesica, Ante Anžulović in Tomo Jedrlnič za srbohrvaščino v Ljubljani, Josip Vrbič in Amalija Erjavčeva v Stični, Ema Zamejščeva v Žužemberku, Dora Heinricher v Trbojah, Rudolf Horvat, Vida Blaznik-Horvatova, Marija Rantova in Terezija Juvančeva na deški osnovni šoli v Škofiji Loki; eno mesto na tej šoli za učitelja se vnovič razpiše; Lucijan Orel v Bukovščici, Vincencij Rohljek na deški in Olga Šavnikova na dekliški osnovni šoli v Kranju; eno mesto za učitelja se na deški šoli vnovič razpiše; Angela Joci-Orehkova v Predvoru, Justina Kmetova v Železnikih, Alberta Pagonova v Selcih, Marija Mikuluševa na dekliški šoli v Trzinu, Fran Rant in Vladimir Rojina v Smartnem pri Kranju, Ivana Verce v Št. Lovrencu, Fran Hočevar v Šmihelu pri Novem mestu, Amalija Erkerjeva v Stari cerkvi, Anton Lanut, Ludovik Mikolič in Alojzij Ivanetič na deški in Lina Klemenčičeva in Marija Arhova na dekliški šoli v Novem mestu; Karolina Čučkova v Mirni peči, Ivana Jelenc-Zužkova, Roza Meditzeva v Reichenau-u, Marija Lešnjakova v Panjaloki, Ljudmila Paulinova in Anica Gostiševa v Črnomlju, Ivana Zurl v Borovcu, Jožica Gregorčeva in Berta Uršičeva v Metliki; dve mesti za moške prosilce se razpišeti; Marija Schroif-Janševa v Cerkljah pri Krškem, Erna Turkova v Čatežu, Iva Meščeva in Anton Brodnik v Kastanjevici, Ivan Vanič v Krškem, Slava Vidmarjeva v Leskovcu, Josip Špenko v Št. Rupertu, Franja Miklavčičeva v Veliki Dožini, Ana Semetova v Šmarjeti, Jožica Mervič-Gasparijeva in Marija Kozamerlikova, Ana Kersnikova na Brdu, Ana Koprivčeva na Ščavnici, Fürst-Rosova pri Sv. Duhu na Stari gori; eno mesto na tej šoli se vnovič razpiše; Emilija Rudolf-Črnigojeva v Hajdini; eno mesto za moške prosilce se vnovič razpiše; Fran Jausovec pri Sv. Juriju ob Ščavnici; eno mesto se zopet razpiše; Štefanija Fink-Einspielerjeva v Polenškaku, Janko Želj pri Sv. Ani v Slov. gor., Anton Volavšek pri Sv. Emi, Ivan Burdian na Ponikvi, Marija Pokrznik-Lazarjeva v Škalah, Josip Čulek, Marija Drobničeva in Albina Kovačeva na Bregu pri Ptujju; eno mesto se ne zasede; Angela Reismanova se prideli v službovanje IV. dekliški osnovni šoli v Maribor in Eleonora Korošec-Voduškova pa v Trbovlje.

Službi se odpove.

Ed. Praprotnik, ki je bil imenovan za nadučitelja v Ločah pri Poljčanah, mesto se razpiše.

Zavrnen protest.

Zoper imenovanje Frana Gostinčarja za nadučitelja na Zidanem mostu so vložili protest, ki ga je višje šolski svet soglasno zavrnil. V prihodnje se protesti zoper kako imenovanje sploh ne bodo stavili na dnevni red plenarne seje.

Višji šolski nadzornik Fran Gaberšek je poročal o nadzorovanju šol v Mežiški dolini, v Kamnici, Studencih in Ptujju. Poročilo se je vzelo odobruje na znanje. Učiteljskemu zboru v Studencih in nadučitelju Klemenčiču se je izrekla pohvala in priznanje na lepih uspehih. Dalje poroča isti poročevalec o prošnji Josipne Drstvenškove, učiteljice v Zgornji Ponik-

vi, da se ne premesti v Lokavec, ker je tam neporabno šolsko poslopje. Prošnja se zavrne in premestitev ne ukine; šolsko poslopje bodo pregledali strokovnjaki. Učiteljska služba v Zgornji Ponikvi se razpiše.

Prošnje za reaktiviranje.

Prošnji Balbine Fppichove za reaktiviranje se ugodil, prošnji Ivane Zoričeve in Marijane Majerjeve se zavrmeta.

Upokojitve.

V stalno upokojitve se predlagajo: Marijeta Bele-Zeletova, učiteljica v Begunjah na Notranjskem; Ana Dequal-Ravnikarjeva, učiteljica na Viču; Frančiška Barbič-Čarjeva, učiteljica pri Sv. Križu pri Kostanjevici; Jevdika Smolnikarjeva, učiteljica pri Novi cerkvi; Kadivec-Papulova, učiteljica v Sostrem; Terezija Lukmanova, učiteljica v Šoštanju; Angela Lenger-Nagodetova, učiteljica v Semiču; Mara Žan-Pfeiferjeva, učiteljica v Borovljah; Štefanija Bratuž-Komauljeva, učiteljica v Srednjih Trušnjah; Josipina Knez-Martinčičeva, začasno upokojena; Karel Simon, bivši okrajni šolski nadzornik in učitelj v Ljubljani; Josipina Baloh - Šušteršičeva, začasno upokojena; Vohova, učiteljica v Celju; Frančiška Illerschitz, šolska ravnateljica v Ljubljani in Josipina Brinšek - Švigljeva, začasno upokojena.

Disciplinarne zadeve.

Nato se rešijo nekatere disciplinarne zadeve.

Ovadne župnika dr. Jančiča proti nadučitelju Robertu Senici, zaradi katerih je bil dr. Jančič svoječasno sodniško obsojen, so prišle tudi na sejo višjega šolskega sveta. Dokazano je, da so bile vse ovadne samo izrodki župnikove strankarske strasti, grde laži, obrekovanje in sumničenje. Zato je višji šolski svet ustavil vsako disciplinarno postopanje proti Robertu Senici, pač pa se rekvirira kazenski akt proti dr. Jančiču, da se ugotovi, ali ni ravno pri njem kot katehetu počen vzrok za disciplinarno postopanje.

Nagrade za račure učiteljem in katehetom.

Okrajni glavar gosp. dr. Karlin je poročal o načrtu naredbes za nagrajanje nadur učiteljem in veroučiteljem in začasnim veroučiteljem z mesečno plačo na osnovnih šolah. Načrt naredbes se glasi: Posvetnim literarnim učnim osebam in stalnim veroučiteljem ter začasnim veroučiteljem z mesečno plačo na ljudskih šolah se dejansko nadštevilna ura pouka nagraja z 1% vsakokratnih mesečnih celokupnih osebnih službenih prejemkov poučujoče učne osebe.

Glede na najvišjo učno obveznost navedenih posvetnih in duhovnih učnih oseb veljajo dosednji predpisi.

Naredba naj velja od 1. januarja t. l.

Sklenjeno je bilo tudi, da naj izdela predsedstvo slično naredbo za meščansko-šolsko učiteljstvo.

Po kratki debati se načrt sprejme neizpremenjen. Ravnatelj Jelenc predlaga, da naj se tudi za meščansko učiteljstvo sestavi načrt naredbes in predloži v sklepanje na prihodnji seji.

Razširjenje šol.

Na predlog vladnega tajnika dr. Stanka Majcna se razširijo sledeče šole: v Sori iz dvo v triraznico, v Preloki iz ero- v dvorazrednico, v Turnišču iz pet- v šestrazrednico z dvema vzporednicama, v Št. Vidu pri Stični iz štiri- v petrazrednico, v Vel. gabru iz tri- v štiritirazrednico, dekliška šola v Trzinu iz štiri- v petrazrednico, v Sorici iz eno- v dvorazrednico, v Braslovčah iz pet- v šestrazrednico, v Velenju iz pet- v šestrazrednico in v Dragi iz eno- v dvorazrednico.

Preureditev šol.

V Dol. Lendavi se ukinejo tri madžarske verske šole in se priklopijo kot madžarske vzporednice slovenski državnici petrazrednici.

Nove šole.

Na Holmcu na bivšem Koroškem se je ustanovila enorazrednica. Ustanovitev se naknadno odobri. Na predlog g. Plavšaka se je ustanovila v Št. Juriju ob Taboru nova vzporednica. Nova učna mesta za učiteljice ženskih ročnih del so se sistemizirala: Krašnja - Elagovica - Zlato polje s sedežem v Kranju. Služba se je podelila Katarini Potratovi; dalje Št. Ilj ob Turjakom-Št. Vid na Valdekom-Šmihlavž s sedežem v Št. Ilju. Služba se razpiše: Št. Jurij ob Taboru-Loke-Gomilsko s sedežem v Št. Juriju. Služba se razpiše: Polzela-Sv. Peter v Savinski dolini s sedežem v Polzeli. Služba se podeli Josipini Kitovi.

